

Seien en semicercle al voltant d'una taula amb el fusell entre les cames, la gorra de visera enfonsada fins als ulis. Menjaven pa i pernil, bevien sengles boccs de cervesa i fumaven havans. Ho feien sense abandonar l'actitud ferrenya, sorruda i distant, que acovardia el propietari i alguns hostes. Potser, instintivament, els milicians havien trobat el truc per a treure partit de la situació.

El Gambo els recordava, contínuament, pretèrites operacions de contraban, els perills i els guanys que havien compartit, les aventures que havien viscut tots agermanats en l'heoica lluita contra els carrabiners... Però els milicians, bo i endrapant, traguejant i fumant, es mostraven incommovibles. Cap no volia recordar que havia estat contrabandista i encara menys company del Gambo, convertit ara en propietari d'un hotel en vies d'enriquir-se i aburgesar-se. El nou paper de milicians, possiblement futurs forjadors d'una societat nova, els feia oblidar aquella fotesa del contraban que en altres temps havien considerat lucratiu, revolucionari i heroic. Ara eren ells els que duïen armes. Ja no se sentien inferiors als carrabiners, llurs enemics en altres èpoques; avui eren llurs iguals. Els senyorassos i les senyorasses, hostes del Gambo, els adreçaven tot de somriures, tot de paraules amables, se'ls asseien al costat, bevien i fumaven amb ells amb una alegre camaraderia. "Ah remaleïts burgesos, titelles encartonats i ben guarnits de butxaca, no perdeu temps a fer veure que ens estimeu. Ja ho sabem que us fem por...". Aquests pensaments, que hom endevinava fàcilment, alegraven la breu glòria d'aquells ingenus fills del poble, els quals aviat serien posats de banda per altres fills del poble menys ingenus que ells.

En Manuel Rocamora, hoste del Gambo amb cotxe i xofer, era considerat com a enemic constitucional dels nous dirigents de l'Escala. Hom no el molestava particularment, però els milicians que vigilaven l'hotel li adreçaven freqüents mirades més o menys agressives. Certament la seva situació no era agradable, li feia desitjat tornar a Barcelona com més aviat millor. A Barcelona se sentiria més lliure. Del que passava a Barcelona nosaltres no en teníem esment. Els trens i els autoòmnibus no circulaven. Només ho feien alguns, pocs, cotxes particulars. Els diaris no es publicaven. Les notícies radiades no deien res concret. Així com durant les primeres hores de

guerra civil la ràdio ens tenia al corrent dels esdeveniments més importants, ara no deia res que ens pogués tranquil·litzar o almar ni tampoc orientar. Sabíem, per particulars, que eren cremades esglésies i convents, que hom afusellava alguns oficials rebels, que "els justiciers espontanis" mataven patrons, capellans i monges, mentre des d'alguns convents feien foc contra els republicans.

Les noves que teníem ens arribaven per boca de les poques persones que circulaven en automòbil, o a peu. Circular per les carreteres era difícil i perillós. Totes les sortides dels pobles eren guardades per paisans armats, i les rutes obstruïdes per grossos trons d'arbre. Per anar d'un poble a l'altre calia un salconduit signat pel president o el secretari del comitè local. En Manuel Rocamora, en Lluís Font i jo havíem decidit de provar sort plegats: sortir d'una manera o altre d'aquella mena d'empresonament domiciliari. El xofer d'en Manuel Rocamora era membre actiu del partit d'Esquerra Republicana de Catalunya i gestionava a l'Escala el nostre salconduit. Malauradament, els capitostos de la situació pretenien que la Generalitat "ja no manava".

L'Esquerra Republicana, tant l'espanyola com la catalana, eren partits burgesos anacrònics, desacreditats i podrits. El que ens calia era un permís dels comunistes, dels anarco-sindicalistes: de la C.N.T. (Confederació Nacional de Treballadors), de la F.A.I. (Federació Anarquista Ibèrica), del P.O.U.M. (Partit Obrer d'Unificació Marxista), o de la U.G.T. (Unió General de Treballadors). Tota la resta eren falòrnies, entelèquies, cadàvers de partits, podridura".

Un d'aquells matins un grup de revolucionaris va decidir cremar l'església de l'Escala. Manuel Rocamora i jo hi vam anar a peu decidits a parlamentar amb els incendiàries i aconseguir que no ho fessin.

-Les esglésies s'han de cremar- responien obstinats els incendiàries.

En Manuel Rocamora, eloqüent, els deia que no calia destruir l'edifici, ni cremar o destrossar les imatges.

-Només cal no fer servir l'església, no dir-hi missa, no confessar-hi ni batejar-hi ni maridar-hi ningú.

Oh, això rai, no cal que ens hi amoïnem, no es